

Eich cyf/Your ref
Ein cyf/Our ref MA-P/KW/7427-16

Lynne Neagle AC
Cadeirydd, Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

SeneddPPIA@cynulliad.cymru

11 Tachwedd 2016

Anwyl Lynne

Diolch am eich llythyr dyddiedig 13 Hydref yn gofyn am wybodaeth i helpu ymchwiliad y Pwyllgor i'r Grant Gwella Addysg i Ysgolion, ac yn benodol eich cais am wybodaeth am sut mae'r grant o gymorth i gefnogi cyrhaeddiad addysgol plant Sipsiwn, Roma a Theithwyr, a phlant o leiafrifoedd ethnig. Edrychaf ymlaen at ddod i gyfarfod y Pwyllgor ar 12 Ionawr 2017 i drafod hyn yn fanylach.

Rwyf wedi rhoi gwybodaeth sy'n ateb eich cwestiynau penodol a'ch ceisiadau am wybodaeth, ond efallai hefyd y byddai'n ddefnyddiol pe bawn yn rhoi rhywfaint o gefndir a chyd-destun sefydlu'r Grant Gwella Addysg i Ysgolion a'n polisi ar gyrrhaeddiad dysgwyr o leiafrifoedd ethnig a chymunedau Sipsiwn, Roma a Theithwyr yng Nghymru.

Y cefndir a'r cyd-destun

Cyflwynwyd y Grant Gwella Addysg ym mis Ebrill 2015. Roedd yn disodli 11¹ o grantiau unigol gydag un trefniant sy'n canolbwyntio mwy ar ganlyniadau. Mae'r Grant Gwella Addysg yn cyd-fynd â Cymwys am Oes, sef ein strategaeth ar gyfer addysg dysgwyr rhwng 3 ac 19 oed yng Nghymru. Amcanion cyffredinol y Grant oedd helpu i wella ansawdd addysgu a dysgu; cael gwared â'r rhwystrau sy'n atal dysgu a gwella cynhwysiant; gwella'r arweinyddiaeth mewn lleoliadau addysgol; a gwella'r ddarpariaeth i ddysgwyr ac ennyn diddordeb dysgwyr fwyfwy mewn dysgu.

¹ Yr 11 grant ad-drefnwyd i greu'r Grant Gwella Addysg oedd: y Grant Llwybrau Dysgu 14-19; y Grant Effeithiolrwydd Ysgolion; Grant Refeniw'r Cyfnod Sylfaen; Grant y Gymraeg mewn Addysg; y Grant Cyflawniad Lleiafrifoedd Ethnig; y Grant Penodol ar gyfer Addysg Plant Sipsiwn a Theithwyr; y Grant Ymarferwyr Arweiniol a Datblygol; y Grant Cynorthwywr Addysgu Lefel Uwch; y Grant Cynefino; y Grant Cymorth Darllen a Rhifedd; y Grant cyllid ychwanegol i ysgolion Band 4 a 5.

Roedd nifer o resymau dros ad-drefnu a symleiddio ein trefniadau i roi cyllid grant, a hynny yn y maes addysg ac yn ehangach o fewn Llywodraeth Cymru, gan adlewyrchu anghenion ein partneriaid. Yn ei adroddiad ar ddarparu gwasanaethau addysg yng Nghymru yn y dyfodol, galwodd Robert Hill am fwy o hyblygrwydd ariannol ac am leihau'r baich gweinyddol sydd ar ysgolion. Pwysleisiodd adroddiad Comisiwn Williams yr angen i leddfu'r pwysau ariannol ar lywodraeth leol drwy beidio â neilltuo cyllid grant penodol a thrwy ganolbwyntio ar ganlyniadau yn hytrach na'r gweithgarwch ei hun. Cyn hynny, roedd adroddiad PriceWaterhouseCoopers a gwaith dilynol yr Adolygiad o Adnoddau Rheng Flaen wedi dangos bod angen cymryd camau i leihau'r costau gweinyddol a'r beichiau biwrocraidd wrth ariannu ysgolion a llywodraeth leol.

Roedd y rhesymau ariannol dros gyflwyno newidiadau yn sylweddol a hynny mewn cyfnod pan oedd pwysau mawr a chynyddol ar gyllidebau Llywodraeth Cymru, gan gynnwys y cyllidebau addysg, wrth i'r rheini leihau mewn termau real o flwyddyn i flwyddyn. Ar yr un pryd, roedd angen rhoi sylw i oblygiadau adroddiad Nuffield ar addysg yng Nghymru; amddiffyn ysgolion rhag y newidiadau gwaethaf; ac, yn 2014-15, rheoli effaith gostyngiadau yn y gyllideb addysg yn ystod y flwyddyn.

Gan weithio gydag awdurdodau lleol a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i geisio lleihau'r pwysau hwn ar ysgolion a gwasanaethau ysgolion, ymatebodd Llywodraeth Cymru drwy ad-drefnu nifer o grantiau unigol, a dyna a arweiniodd at sefydlu'r Grant Gwella Addysg. Roedd llywodraeth leol wedi ymrwymo i drosglwyddo mwy o'u cyllid yn uniongyrchol i ysgolion, ac ar ôl cyflwyno'r Model Cenedlaethol ar gyfer Gweithio'n Rhanbarthol, roedd y Grant Gwella Addysg yn fodd o helpu gwasanaethau gwella ysgolion i weithio'n rhanbarthol ar draws Cymru.

Ym mis Mawrth 2014, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ddatganiad polisi, Cyflawniad Lleiafrifoedd Ethnig mewn Addysg yng Nghymru². Roedd y datganiad hwn yn dangos sut y byddai'r Llywodraeth yn ceisio galluogi pob plentyn i gyrraedd ei lawn botensial, ynghyd â sut yr oedd cyflawniad lleiafrifoedd ethnig yn perthyn i'r fframwaith strategol ehangach ar gyfer addysg yng Nghymru.

Ar y pryd, roedd un o bob deg dysgwyr yng Nghymru o gefndir lleiafrif ethnig, a thrwy hynny'n cyfrannu at yr amrywiaeth ddiwylliannol, gymdeithasol ac ieithyddol gyfoethog sydd gennym i'w gwerthfawrogi. Roedd Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i ddatgloi potensial pob plentyn. Mae hyn yn dal yn ganolog i bolisïau Llywodraeth Cymru ar gyfer addysg heddiw. Adlewyrchir hyn, er enghraifft, yn fy nghyhoeddiad diweddar y byddaf yn rhoi £4.5 miliwn yn ychwanegol yn 2017-18 fel rhan o'r cyllid sylweddol sydd ar gael drwy'r Grant Amddifadedd Disyblion.

Mae Llywodraeth Cymru yn dal i fod wedi ymrwymo i gynorthwyo dysgwyr o bob cefndir i lwyddo. Fel y nodwyd yn y datganiad polisi yn 2014, mae'r weledigaeth hon yr un mor wir ar gyfer dysgwyr o leiafrifoedd ethnig, sydd o bosibl angen cymorth gyda'r Gymraeg neu'r Saesneg, neu ddysgwyr lle mae risg iddynt dangyflawni am resymau eraill. Cyn cyflwyno'r Grant Gwella Addysg, er bod cymorth penodol ar gael bryd hynny i'n dysgwyr o leiafrifoedd ethnig a chymunedau Sipsiwn, Roma a Theithwyr, roedd hyn yng nghyd-destun buddsoddiad mwy o lawer mewn gwasanaethau ysgolion yn ehangach.

²Cyflawniad Lleiafrifoedd Ethnig mewn Addysg yng Nghymru: 132/2014, Mawrth 2014:

<http://learning.gov.wales/resources/browse-all/minority-ethnic-achievement-in-education-in-wales/?lang=cy>

Dyna hefyd y sefyllfa nawr, a rhaid i'r buddsoddiad hwn gyfrannu at ein gweledigaeth ar gyfer pob dysgwr, sef bod ganddynt yr arfau a'r cyfleoedd y mae eu hangen arnynt i gael cwricwlwm llawn, i elwa ar hwnnw, ac i gyflawni eu potensial. Nid ydym wedi llwyddo eto ac mae llawer o waith o hyd i'w wneud. Dros dymor y Llywodraeth hon, fy mlaenoriaeth yw gweithio i sicrhau bod gan ein holl blant a phobl ifanc yr un cyfle i gyrraedd y safonau uchaf.

Rwy'n ymwybodol iawn na fydd hyn yn hawdd. Yn y datganiad polisi yn 2014, cydnabu Llywodraeth Cymru rai o'r heriau wrth i adnoddau fynd yn brinnach ac wrth i'r galw am y gwasanaethau a fodolai eisoes gynyddu. Yr her oedd sut i barhau i gryfhau capasiti yn ein gwasanaethau a'n hystafelloedd dosbarth er mwyn cefnogi dysgwyr o leiafrifoedd ethnig wrth iddynt geisio gwireddu eu huchelgeisiau.

Penderfyniad polisi i gyfuno grantiau i'r Grant Gwella Addysg

1. Manylion am unrhyw asesiad o effaith, yn enwedig mewn perthynas â phlant Sipsiwn, Roma a Theithwyr, a phlant o leiafrifoedd ethnig a wneir gan Lywodraeth Cymru cyn y penderfyniad i gyfuno'r grantiau i'r Grant Gwella Addysg.

Ym mis Awst 2014, cynhaliodd swyddogion Llywodraeth Cymru asesiadau o'r effaith ar gydraddoldeb mewn perthynas â'r Grant Cyflawniad Lleiafrifoedd Ethnig a'r Grant Penodol ar gyfer Addysg Plant Sipsiwn a Theithwyr, a chafodd y rhain eu diweddarau ym mis Ebrill 2015. Fe'u cyhoeddwyd ar wefan Llywodraeth Cymru³ ynghyd ag asesiad effaith pellach a gynhaliwyd ym mis Mehefin 2014, ac a ddiweddarwyd ym mis Ebrill 2015, mewn perthynas â'r arbedion a oedd i'w gwneud yn y Grant Cyflawniad Lleiafrifoedd Ethnig yn 2014-15.

Ynghyd â'r asesiadau effaith penodol hyn, fel rhan o'r broses o bennu'r gyllideb a rhoi cyngor i Weinidogion ynghylch sut i reoli unrhyw bwysau ar y gyllideb, ystyrir sut y bydd lefelau cyllido yn effeithio ar raglenni a grantiau. Penderfyniadau a wnaed yn nhymor y Llywodraeth ddiwethaf oedd y rhai i ad-drefnu'r grantiau a sefydlu'r Grant Gwella Addysg.

2. Manylion am unrhyw opsiynau eraill a ystyriwyd cyn y penderfyniad i gyfuno'r grantiau, gan gynnwys p'un a allai unrhyw un o'r grantiau fod wedi parhau fel grantiau ar wahân ai peidio.

Adolygwyd y gwariant fesul llinell yn ystod proses y Gyllideb. O ganlyniad, canfuwyd nifer o grantiau y gallai'r Gweinidog Addysg a Sgiliau ar y pryd ystyried eu cynnwys yn y trefniadau newydd a fyddai'n arwain at sefydlu'r Grant Gwella Addysg. Deallaf fod y grantiau hynny wedi'u dewis yn sgil y ffaith eu bod yn rhannu'r un amcanion a chanlyniadau, neu gan fod perthynas rhwng y rheini. Byddai dau grant penodol yn parhau i gael eu rhoi ar wahân, sef grant Her Ysgolion Cymru a'r Grant Amddifadedd Disgyblion. Rhaglen ddwy flynedd arfaethedig oedd rhaglen Her Ysgolion Cymru, a oedd i ddod i ben yn 2015-16. Sefydlwyd y Grant Amddifadedd Disgyblion yn sgil y trefniant rhwng pleidiau Democratiaid Rhyddfrydol Cymru a Llafur Cymru, ac oherwydd hynny, penderfynwyd mai priodol oedd cadw trefniadau ar wahân ar ei gyfer.

³ Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb:

<http://gov.wales/topics/educationandskills/publications/guidance/education-improvement-grant-equality-impact-assessments/?skip=1&lang=cy>

O ran y Grant Cyflawniad Lleafrifoedd Ethnig a'r Grant Penodol ar gyfer Addysg Plant Sipsiwn a Theithwyr, erbyn 2014-15 roedd y rheini'n sefydlog ac wedi stopio cynyddu. Galwodd datganiad polisi Llywodraeth Cymru ym mis Mawrth 2014 am ddulliau mwy arloesol o weithio, am weithio mewn partneriaeth, am gysylltiadau agosach gyda chynlluniau a gwaith y gwasanaethau gwella ysgolion er mwyn sicrhau bod y gwasanaethau yn parhau, ac am geisio sicrhau gwerth ychwanegol o fuddsoddiad y cyllid grant. Cyn sefydlu'r Grant Gwella Addysg, ystyriwyd cyfuno'r ddau grant ym mlwyddyn ariannol 2015-16.

3. Yn ystod rownd cyllideb ddrafft 2015-16, dywedodd y Gweinidog y dylai'r system newydd arwain at ddeilliannau gwell i ddysgwyr. Dylech ddarparu unrhyw dystiolaeth gynnar o hyn, yn arbennig mewn perthynas â phlant Sipsiwn, Roma a Theithwyr a phlant o leiafrifoedd ethnig.

Nod y trefniadau newydd oedd symleiddio systemau, lleihau biwrocratiaeth a chanolbwyntio mwy ar sicrhau deilliannau i ddysgwyr. Roedd yn fwriad hefyd gwario llai o adnoddau ar weinyddu a rheoli'r grantiau, a chanolbwyntio llai ar gofnodi'r mewnbwn a'r allbwn a'r lefel genedlaethol.

Mae'n rhy gynnar i asesu effaith y trefniadau grant newydd ar ddeilliannau addysgol dysgwyr o leiafrifoedd ethnig a chymunedau Sipsiwn, Roma a Theithwyr, gan mai dim ond ers mis Ebrill 2015 y mae'r grant wedi bod ar gael. Bydd angen rhoi amser i'r trefniadau fagu gwreiddiau ac rydym yn hyderus eu bod yn dechrau gwneud hynny. Dylai'r hyblygrwydd sy'n dod law yn llaw â'r Grant Gwella Addysg alluogi awdurdodau lleol, y consortia ac ysgolion i ddefnyddio'r cyllid i dargedu'r meysydd lle mae'r angen mwyaf.

Mae Llywodraeth Cymru yn casglu data yn genedlaethol ar berfformiad⁴ dysgwyr o leiafrifoedd ethnig. Mae'r data cyfredol sydd wedi'i gyhoeddi yn cynnwys data 2015. Byddwn yn cyhoeddi gwybodaeth wedi'i diweddarau ym mis Ionawr ar gyfer 2016 a honno'n cynnwys data ar lefel disgyblion yn ôl nodweddion y disgyblion.

Mae perfformiad cyffredinol dysgwyr wedi gwella. Mae canlyniadau TGAU yr haf wedi cael eu gwirio'n amodol ac maent yn dangos i Gymru barhau i berfformio'n dda gyda chyfradd basio gyffredinol o 66.6 y cant (A* - C). Mae hyn yn gyson a'r ddwy flynedd ddiwethaf a dyma'r lefel uchaf a welwyd yng Nghymru. Cafodd dau draean o bob ymgais radd C o leiaf. O ran trothwy cynhwysiant Lefel 2, cyrhaeddodd 35.5 y cant o'r disgyblion a oedd â hawl i brydau ysgol am ddim y trothwy. Mae'r bwch yng nghyrrhaeddiad disgyblion sydd â hawl i brydau ysgol am ddim a'r rheini sydd heb yr hawl honno yn 31.2 pwynt canran ac wedi cau unwaith eto, ond yn amlwg nid yw hyn yn ddigon da.

Y broses o ddyrannu arian a mesur gwerth am arian

4. Eglurhad o sut y caiff y Grant ei ddyrannu, gan gynnwys rôl y consortia rhanbarthol, awdurdodau lleol ac ysgolion unigol o ran dirprwyo a thargeddu cyllid i wella deilliannau addysgol ar gyfer plant Sipsiwn, Roma a Theithwyr, a phlant o leiafrifoedd ethnig.

4 Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb:

<http://gov.wales/topics/educationandskills/publications/guidance/education-improvement-grant-equality-impact-assessments/?skip=1&lang=cy>

I'r consortia rhanbarthol y caiff y Grant Gwella Addysg ei roi. Mae gofyn i awdurdodau lleol roi elfen o gyllid cyfatebol i gyd-fynd â'r grant, sef tua £11 miliwn fel arfer. Yn unol â'r trefniadau llywodraethu y cytunwyd arnynt drwy'r Model Cenedlaethol ar gyfer Gweithio'n Rhanbarthol, bydd awdurdodau lleol a'r consortia wedyn yn cytuno ar sut y caiff cyllid y grant ei ddosrannu ac ar y blaenoriaethau ar gyfer gwariant ar lefel ranbarthol a lleol. Gwneir hyn drwy'r cyd-bwyllgorau a'r byrddau ymgynghorol rhanbarthol. Mae gan y consortia gynlluniau busnes rhanbarthol y cytunwyd arnynt drwy eu trefniadau llywodraethu, ac mae'r rhain yn ystyried cyfanswm y cyllid sydd ar gael iddynt ac i'r ysgolion er mwyn helpu i wella'r ysgolion hynny.

Rhaid dirprwyo lleiafswm o 80% o'r Grant Gwella Addysg i ysgolion. Yr uchafswm y ceir ei wario ar ei weinyddu a'i reoli yw 1%. Gellir defnyddio'r hyn sy'n weddill mewn sawl ffordd, er enghraifft drwy ddirprwyo rhagor i'r ysgolion, drwy roi cyllid wedi'i dargedu i ysgolion, neu i dalu am ddarpariaeth ranbarthol a lleol sy'n fuddiol i'r ysgolion. Gall hyn gynnwys cynorthwyo'r Gwasanaethau Cyflawniad Lleiafrifoedd Ethnig ac Addysg i Deithwyr. Mewn rhai ardaloedd, caiff yr arian hwn ei ddirprwyo'n uniongyrchol i'r ysgolion.

Wrth benderfynu ar ddosraniadau'r Grant Gwella Addysg i'r consortia, mae Llywodraeth Cymru yn defnyddio methodoleg gyllido sy'n adlewyrchu swm yr hen grantiau a ddyrannwyd i'r awdurdodau lleol a'r consortia, ond gan edrych hefyd ar y data diweddaraf sydd wedi'i wirio o'r Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion. Roedd hwn yn benderfyniad bwriadol er mwyn pontio'n ddidrafferth wrth gyflwyno'r Grant Gwella Addysg ac er mwyn rhoi sefydlogrwydd i awdurdodau lleol, y consortia ac ysgolion. Ystyriwyd diwygio'r dull hwn a sefydlu un fethodoleg gyllido, ond er mwyn rhoi sefydlogrwydd, mae'r dull presennol yn dal i gael ei ddefnyddio.

Wrth benderfynu sut i ddosrannu'r grant, bydd y consortia yn ystyried eu blaenoriaethau yn y rhanbarth ac yn yr awdurdodau lleol unigol. Gan fod anghenion yn amrywio o ranbarth i ranbarth ac o fewn y rhanbarthau hynny, mae'r hyblygrwydd sy'n dod law yn llaw â'r Grant Gwella Addysg yn bwysig wrth gynorthwyo ysgolion, y consortia ac awdurdodau lleol i gyflawni'r hyn y bwriedir i'r grant ei gyflawni, a hynny'n unol â'u blaenoriaethau lleol a rhanbarthol.

Er enghraifft, yn ardal Gwasanaeth Cyrhaeddiad Addysg De-ddwyrain Cymru, mae Gwasanaeth Lleiafrifoedd Ethnig Gwent wedi bod yn gweithio ar ran yr holl awdurdodau lleol yn hen ardal Gwent ers nifer o flynyddoedd. Mae'n rhannu plattform â'r consortiwm ac wrth symud i'r Grant Gwella Addysg, penderfynodd y pum Cyfarwyddwr Addysg a Rheolwr-Gyfarwyddwr y consortiwm ar y cyd i ddiogelu a pharhau i roi cymorth i'r Gwasanaethau Cyflawniad Lleiafrifoedd Ethnig ac Addysg i Deithwyr.

Fel yn achos y Grant Cyflawniad Lleiafrifoedd Ethnig o'r blaen, mae modd i awdurdodau lleol ddirprwyo cyllid y Grant Gwella Addysg i gyllidebau ysgolion er mwyn galluogi ysgolion i flaenoriaethu pa fath o gymorth y mae ei angen ar eu dysgwyr. Ar wahân i awdurdodau'r de-ddwyrain sy'n gweithio'n rhanbarthol, ar draws Cymru caiff cyllid y Grant Gwella Addysg ar y cyfan ei drosglwyddo i awdurdodau lleol i reoli eu Gwasanaethau Cyflawniad Lleiafrifoedd Ethnig ac Addysg i Deithwyr. Mae hyn yn adlewyrchu'r trefniadau blaenorol ar gyfer y ddau grant penodol lle'r arferai Llywodraeth Cymru roi cyllid yn uniongyrchol i'r awdurdodau lleol unigol.

Mae cyfanswm y buddsoddiad sydd ar gael i gynorthwyo dysgwyr lle mae risg iddynt dangyflawni, gan gynnwys dysgwyr o leiafrifoedd ethnig a grwpiau Sipsiwn, Roma a Theithwyr, yn sylweddol pan ystyrir yr holl ffynonellau cyllid sydd ar gael. Mae hyn yn cynnwys y cymorth ar gyfer y Gymraeg a'r Saesneg fel ieithoedd ychwanegol, y

buddsoddiad drwy'r Grant Amddifadedd Disgyblion, cyllid y Grant Gwella Addysg ac yn bwysicach na dim, cyllid craidd yr ysgolion.

5. Swm y Grant a ddyrannwyd i bob consortiwm rhanbarthol ac awdurdod lleol yn 2015-16, ac a wariwyd ganddynt wedi hynny, yn ogystal â'r dyraniadau ar gyfer 2016-17. Dylech ddarparu dadansoddiad o'r wybodaeth hon er mwyn dangos y symiau a ddyrannwyd i ymyriadau penodol er mwyn gwella deilliannau addysgol ar gyfer plant Sipsiwn, Roma a Theithwyr a phlant o leiafrifoedd ethnig.

Dyma ddyraniadau'r Grant Gwella Addysg i'r rhanbarthau:

	2015-16	2016-17
CSC	£43,461,472	£41,358,670
ERW	£39,978,422	£38,078,607
GwE	£30,919,693	£29,398,348
EAS	£26,661,413	£25,446,375
Cyfanswm	£141,021,000	£134,282,000

Y prif resymau dros gyflwyno'r trefniadau newydd oedd symleiddio systemau a chanolbwyntio mwy ar ddeilliannau yn hytrach na'r mewnbwn a'r allbwn, a lleihau cost gweinyddu a rheoli'r grant er mwyn sicrhau bod y cyllid yn cael ei wario'n bennaf ar gyflawni ac ar sicrhau gwell deilliannau i ddysgwyr.

Grant newydd yw'r Grant Gwella Addysg ac mae'n rhaid iddo barhau i gynorthwyo'n hysgolion wrth i'w hanghenion newid. Mae hyn yn bwysig wrth inni symud tuag at drefniadau cwricwlwm ac asesu unigryw i Gymru. Ar y cyd â Llywodraeth leol, penderfynodd Llywodraeth Cymru gael gwared ar y gofyniad i gadw golwg ar wariant grant fesul themâu'r 11 grant blaenorol. Tybiwyd bod hwn yn gyfle da i leihau costau ysgolion, awdurdod lleol a'r consortia, ac mae'n adlewyrchu'r pwyslais ar ddeilliannau, yn hytrach nag edrych ar weithgarwch ar lefel genedlaethol.

Felly, ar lefel genedlaethol, nid yw Llywodraeth Cymru yn casglu data sy'n dangos faint o'r Grant Gwella Addysg a gaiff ei wario ar feysydd neu themâu penodol, gan gynnwys rhaglenni a dulliau ymyrryd penodol. Efallai y bydd modd cael y wybodaeth hon gan y consortia rhanbarthol a'r awdurdodau lleol.

6. Gwybodaeth am drefniadau Llywodraeth Cymru ar gyfer monitro gwariant y Grant mewn perthynas â phlant Sipsiwn, Roma a Theithwyr, a phlant o leiafrifoedd ethnig.

Fel y nodwyd, nid yw Llywodraeth Cymru yn monitro faint o'r Grant Gwella Addysg sy'n cael ei wario ar wasanaethau sy'n cynorthwyo grwpiau o ddysgwyr sydd â risg o dangyflawni. Mae hyblygrwydd trefniadau'r Grant Gwella Addysg yn galluogi awdurdodau lleol, y consortia ac ysgolion i flaenoriaethu eu cyllid yn y meysydd lle mae'r angen mwyaf. Ar lefel ysgolion, amcangyfrifwn y byddai'n costio tipyn i gael system i gadw golwg ar y gwariant sy'n cynorthwyo cyflawniad addysgol grwpiau unigol o ddysgwyr, yn enwedig ac ystyried y gallai'r grwpiau hyn o ddysgwyr fod yn cael cymorth o ffynonellau cyllid eraill, gan gynnwys y Grant Amddifadedd Disgyblion. Fel egwyddor, rydym wedi ceisio lleihau costau gweinyddol y grant a chanolbwyntio mwy ar ddeilliannau.

7. Dylech ddarparu manylion am unrhyw arbedion cost gwirioneddol a disgwylidiedig sydd wedi codi o'r newid polisi hwn.

Lleihaodd y Grant Gwella Addysg tua 9% wrth drosglwyddo o'r 11 grant blaenorol, a lleihaodd 4.7% ymhellach yn 2016-17. Ar yr un pryd, mae costau rheoli a gweinyddu'r grant

wedi gostwng hefyd. Yn 2014-15, gosodwyd uchafswm o rhwng 3% a 5% ar gyfer gwariant gweinyddol ambell un o'r 11 grant blaenorol. Pennodd Llywodraeth Cymru mai uchafswm y gwariant a fyddai'n cael ei ganiatáu ar gyfer gweinyddu'r Grant Gwella Addysg fyddai 1.5% yn 2015-16. Gostyngodd hyn i 1% yn 2016-17. Mae'r gostyngiadau yng nghostau systemau wedi galluogi'r consortia, llywodraeth leol ac ysgolion i wneud mwy arbedion a chael mwy o werth o'r cyllid grant, a hynny'n gwneud iawn, i raddau o leiaf, am y gostyngiadau yng nghyfanswm y grant yn y blynyddoedd blaenorol.

8. Gwybodaeth am unrhyw fuddion ariannol eraill sydd wedi codi o ganlyniad i'r newid polisi hwn.

Ar bob lefel, yn yr ysgolion, yr awdurdodau lleol, y consortia a Llywodraeth Cymru, rydym yn amcangyfrif y bydd modd arbed rhagor o adnoddau drwy arbed amser. Drwy gwtogi ar y trefniadau gweinyddol, ynghyd â'r gofyniad i ddefnyddio'r cynlluniau datblygu ysgol sydd bellach yn statudol, yn hytrach na'r cynlluniau grant unigol, amcangyfrifir bod llawer o amser yn cael ei arbed, yn enwedig ar lefel yr ysgolion.

Mae angen cydbwysedd wrth sicrhau atebolrwydd drwy'r system. Wrth brif ffrydio anghenion y grwpiau hyn o ddysgwyr a'u galluogi i gael cymorth yn rhwyddach, mae'n bwysig ystyried y rhesymau dros wneud hynny yng nghyd-destun y gwasanaethau gwella ysgolion ehangach.

Yn Ysgol Uwchradd Llyswrei yng Nghasnewydd, er enghraifft, rydym wedi gweld yr ysgol yn meithrin dull aml-haen o ddefnyddio cyllid grant ar gyfer gwella'r ysgol, a hynny er mwyn ymyrryd yn effeithiol i gynorthwyo pob dysgwr.

O ran y cymorth y mae'r consortia yn ei roi i ysgolion, dylai defnyddio'r cynllun datblygu ysgol yn unig wrth gynllunio helpu ymgynghorwyr her i weld anghenion yr holl ysgol yn eu cyd-destun, gan allu herio a chefnogi ysgolion yn well o'r gwaith cynllunio i'r broses o gyflawni.

Gwerthuso

9. Unrhyw dystiolaeth sy'n dangos bod cyfuno'r grant wedi arwain at ddeilliannau addysgol gwell ar gyfer plant Sipsiwn, Roma a Theithwyr a phlant o leiafrifoedd ethnig.

Fel y nodais eisoes, mae'n rhy gynnar i asesu effaith y trefniadau grant newydd ar ddeilliannau addysgol dysgwyr o leiafrifoedd ethnig a chymunedau Sipsiwn, Roma a Theithwyr, gan mai dim ond ers mis Ebrill 2015 y mae'r grant wedi bod ar gael.

10. Manylion am y telerau ac amodau sydd ynghlwm wrth ddefnydd y consortia rhanbarthol a'r awdurdodau lleol o'r Grant, yn enwedig mewn perthynas â phlant Sipsiwn, Roma a Theithwyr, a phlant o leiafrifoedd ethnig.

O dan delerau ac amodau'r Grant Gwella Addysg, rhaid i'r consortia wella deilliannau addysgol pob dysgwr ym mhob lleoliad, gan gynnwys y rheini mewn grwpiau sy'n agored i niwed ac sy'n fwy tebygol o dangyflawni.

Mae'r Grant Gwella Addysg yn help i roi amcanion strategol Cymwys am Oes ar waith, sef gweledigaeth hirdymor Llywodraeth Cymru ar gyfer addysg dysgwyr 3-19 oed yng Nghymru.

Mae telerau ac amodau'r grant yn nodi bod yn rhaid defnyddio'r arian i gyfrannu at gyflawni'r gofynion cyffredinol hyn:

Gwella addysgu a dysgu;

Gwella deilliannau addysgol, gan gynnwys llythrennedd a rhifedd, yn y Cyfnod Sylfaen, Cyfnod Allweddol 2, Cyfnod Allweddol 3 a Chyfnod Allweddol 4, a hynny ar gyfer pob dysgwr ym mhob lleoliad. Mae hyn yn cynnwys, er enghraifft, grwpiau dysgu lle mae'n hysbys bod risg iddynt dangyflawni. Rhai enghreifftiau o hyn fyddai dysgwyr o ryw benodol, y rheini ag Anghenion Dysgu Ychwanegol neu â Saesneg a/neu Gymraeg fel iaith ychwanegol, neu ddysgwyr o grwpiau lleiafrifoedd ethnig penodol fel Sipsiwn, Roma a Theithwyr; a

Gwella deilliannau disgyblion sy'n cael Prydau Ysgol am Ddim a chau'r bwlch rhwng y rheini sydd â hawl ac heb hawl i hynny.

Mae Cymwys am Oes wrthi'n cael ei adnewyddu a bydd telerau ac amodau y Grant Gwella Addysg yn y dyfodol yn adlewyrchu hyn.

Yn ogystal â thelerau ac amodau cyffredinol grantiau sy'n cael eu rhoi gan Weinidogion Cymru, mae gofynion hefyd ynghylch lefel y swm sy'n cael ei ddirprwyo i ysgolion, lefel y gwariant a ganiateir ar weinyddu a rheoli'r grant, y defnydd o Gynlluniau Datblygu Ysgol, a'r gofyniad i weithio tuag at gymarebau'r Cyfnod Sylfaen.

11. Manylion am y canlyniad a'r dull o fesur y deilliannau plant Sipsiwn, Roma a Theithwyr a phlant o leiafrifoedd ethnig ar gyfer 2015-16 a 2016-17.

Fel y nodwyd yn yr adrannau uchod, diben y cyllid hwn yw helpu'r consortia a'r awdurdodau sy'n gyfrifol ym mhob consortiwm i wella deilliannau addysgol pob dysgwr. Mae'r Grant Gwella Addysg yn gymorth i gyflawni'n blaenoriaethau cenedlaethol ar gyfer ysgolion, gan gynnwys gwell deilliannau mewn llythrennedd a rhifedd a lleihau effaith amddifadedd ar ddeilliannau addysgol. I gyd-fynd â'r deilliannau hyn, ceir amryw o ddangosyddion perfformiad allweddol, ac mae'r consortia yn amlinellu sut y maent yn bwriadu gwella ysgolion yn eu cynlluniau busnes rhanbarthol. At hynny, mae Fframwaith Perfformiad Addysg yn cael ei dreialu eleni. Mae'r Fframwaith yn gofyn i'r consortia, yng nghyd-destun yr amcanion cyffredinol y cyfeiriwyd atynt ym mhwynt 10, nodi'r prif ddangosyddion perfformiad allweddol a fydd yn cyd-fynd â'r deilliannau hyn, ac i bennu amserlenni a cherrig milltir pwysig i'w cyflawni. Mae cysylltiad rhwng y rhain â chynlluniau busnes llawn y consortia. Yn y dyfodol, dylent geisio nodi'n well sut y mae'r Grant Gwella Addysg yn cyfrannu at bethau sydd y tu hwnt i waith gwella ysgolion craidd y consortia a'r ysgolion.

Rwy'n awyddus i weld cysylltiad uniongyrchol rhwng amcanion Cymwys am Oes, a'i ddogfennau cysylltiedig, a chynlluniau busnes y consortia a Chynlluniau Datblygu Ysgol. Drwy wneud hyn bydd modd dangos bod yr arian grant yn cael ei wario yn y ffordd fwyaf effeithiol yn unol â'r blaenoriaethau rydym yn eu rhannu. Dylai'r gwaith sy'n cael ei wneud yn sgil y grant fod yn gynaliadwy ac yn unol ag amcanion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

12. Manylion am y trefniadau monitro ar gyfer cadw at delerau ac amodau'r Grant, yn enwedig y deilliannau a'r dull o fesur y canlyniad, a'r sancsiynau sydd ar gael i Lywodraeth Cymru os na chânt eu bodloni.

Mae'r grant yn canolbwyntio ar ddeilliannau. Bydd ymgynghorwyr her y consortia yn monitro'n rheolaidd y gweithgarwch a'r camau ymyrryd y mae'r grant yn eu hariannu, ynghyd â'r dulliau o fesur y deilliannau. Cynhelir adolygiadau a chyfarfodydd her bob tymor, sydd hefyd yn cael eu defnyddio i fonitro perfformiad a deilliannau.

Bydd y consortia yn cyhoeddi adroddiad ar ddiwedd y flwyddyn sy'n cynnwys manylion am y cynnydd a wnaed yn ystod cyfnod y grant, ynghyd â gwerthusiad cyffredinol o'r rhaglen ac astudiaethau achos lle mae hynny'n briodol.

Mae gan Lywodraeth Cymru, y consortia ac awdurdodau lleol nifer o grwpiau rhanddeiliaid a dulliau eraill o gynnal eu perthynas, gan gynnwys cyfarfodydd rheolaidd drwy CCAC a chyswllt ag arweinwyr pwnc y consortia. Mae Llywodraeth Cymru yn rhoi gwasanaeth ysgrifenyddiaeth i Grŵp Cyflawniad Lleiafrifoedd Ethnig Awdurdodau Lleol a'r Fforwm Sipsiwn-Teithwyr.

Mae gwaith yn cael ei wneud ar lefel leol a rhanbarthol i graffu, monitro a rhoi sicrwydd, a hynny drwy'r trefniadau llywodraethu y cytunwyd arnynt yn y Model Cenedlaethol ar gyfer Gweithio'n Rhanbarthol. Mae'r consortia hefyd yn llunio adroddiadau hunanwerthuso ac yn diweddarau eu cynlluniau busnes fel rhan o'u strwythurau llywodraethu ac atebolrwydd rhanbarthol.

Mae gan Estyn gyfraniad i'w wneud drwy arolygu ysgolion a gwaith awdurdodau lleol, a hefyd gan fod y consortia'n rhan o'u cylch gwaith. Ynghyd â'r data cenedlaethol y mae Llywodraeth Cymru yn ei gasglu am berfformiad, ceir gwybodaeth helaeth sy'n cyfrannu at ddeall effaith arian grant Llywodraeth Cymru, gan gynnwys y Grant Gwella Addysg.

O dan y telerau a'r amodau, gall swyddogion Llywodraeth Cymru ofyn am unrhyw wybodaeth resymol yn ôl y galw os bydd angen gwybod unrhyw beth penodol nad oes modd ei ganfod drwy'r perthnasau a'r dulliau a nodwyd uchod.

Er bod y grant yn rhoi hyblygrwydd sylweddol, mae angen gwneud gwaith archwilio ar lefel yr awdurdod lleol er mwyn canfod unrhyw wariant annerbyniol, a gall Llywodraeth Cymru wedyn hawlio hwnnw'n ôl. Wrth gwrs, gall Llywodraeth Cymru benderfynu cael gwared ar y grant os nad yw'r cyllid yn cyflawni'r nod, ac mae'n bwysig nodi y dylai'r cyllid grant fod yn rhywbeth ychwanegol. Dyletswydd awdurdodau lleol yw rhoi addysg addas i'w holl ddysgwyr, a thrwy'r Setliad Llywodraeth Leol y caiff hyn ei ariannu'n bennaf.

13. Mae dogfen wybodaeth Llywodraeth Cymru, "Cyflawniad Lleiafrifoedd Ethnig mewn addysg yng Nghymru" yn dweud y bydd yn "galw gwasanaethau i gyfrif o ran sicrhau canlyniadau gwell i ddysgwyr". Dylech ddarparu gwybodaeth am ba wasanaethau a gaiff eu dwyn i gyfrif a sut.

O dan delerau'r grantiau blaenorol, cyflwynodd y Gwasanaethau Cyflawniad Lleiafrifoedd Ethnig ac Addysg i Deithwyr adroddiadau i Lywodraeth Cymru am y cymorth a oedd yn cael ei roi drwy'r grantiau. O dan y strwythurau i wella ysgolion drwy'r Model Cenedlaethol ar gyfer Gweithio'n Rhanbarthol a'r Grant Gwella Ysgolion, mae angen bod yn atebol ac adrodd i'r awdurdodau lleol a'r consortia. Mae Estyn a Swyddfa Archwilio Cymru wedyn yn sicrhau bod yr awdurdodau lleol a'r consortia yn atebol, a hynny drwy dulliau sydd wedi'u sefydlu ar y cyd â Llywodraeth Cymru, gan gynnwys ein prosesau Herio ac Adolygu, y data a gasglwn ac a gyhoeddwn am berfformiad, a'n perthynas â CCAC sy'n cynrychioli'r Gwasanaethau Cyflawniad Lleiafrifoedd Ethnig ac Addysg i Deithwyr.

14. Gwybodaeth am ymyriadau penodol lle defnyddiwyd y Grant i wella deilliannau addysgol ar gyfer plant Sipsiwn, Roma a Theithwyr a phlant o leiafrifoedd ethnig ar gyfer 2015-16. Dylech hefyd ddarparu gwybodaeth am sut y mae effaith ymyriadau o'r fath yn cael ei fonitro.

Mae'r dull rhanbarthol o drefnu'r gwasanaeth sydd gan awdurdodau lleol y de-ddwyrain drwy Wasanaeth Lleiafrifoedd Ethnig Gwent yn enghraifft gadarnhaol o gydweithio er mwyn sicrhau bod anghenion y grwpiau hyn o ddysgwyr yn cael sylw. Mae'r consortia yn ceisio canfod a rhannu'r arferion gorau drwy eu rhwydweithiau ysgolion, a chaiff gwybodaeth ei rhoi'n gynyddol ar-lein.

Yn 2015, cyhoeddodd Estyn astudiaeth achos o'r gwaith gwych sy'n cael ei wneud yn ysgol gynradd Llyswrei⁵ i wella cyflawniad addysgol grwpiau o ddysgwyr sy'n agored i niwed. Mae ysgol uwchradd Llyswrei hefyd wedi llwyddo â'i darpariaeth Saesneg fel Iaith Ychwanegol ac wrth ymwneud â'r gymuned, ac yn benodol y gymuned Roma. Deallaf fod dysgwyr Roma yn yr ysgol wedi cael llwyddiant ar Lefel 2 am y tro cyntaf eleni, ac mae'r cyfraddau presenoldeb wedi gwella'n arw.

Mae gan Wasanaeth Addysg Sipsiwn-Teithwyr Sir Benfro, sydd wedi'i leoli yn Ysgol Gynradd Gymunedol Monkton Priory, 30% o ddysgwyr o'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr. Mae dros 50% o'r dysgwyr sydd o gymunedau Sipsiwn a Theithwyr yn Sir Benfro wedi'u cofrestru yn yr ysgol.

Dywedodd arolygiad Estyn o'r ysgol ym mis Ebrill 2016:

The school is a beacon for lifelong learning in the community. For example, the partnership work that has enabled parents, staff and other members of the community to develop new skills and qualifications at the school is a significant strength. Through this work, the school has been innovative in establishing outstanding links with the Gypsy and Traveller community. The wide range of courses, including basic skills courses for parents, GCSE and a degree course offered at the school has brought the community into the school. This has ensured a vibrant learning environment that provides high aspirations for all and has provided parents and carers with the skills to help their children. (Saesneg yn unig)
Mae tri o bobl a arferai fod yn ddysgwyr o'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr bellach yn gweithio fel Cynorthwywyr Cymorth Dysgu yn Sir Benfro ac wedi cael graddau BA mewn Cynhwysiant Cymdeithasol a Pholisi Cymdeithasol.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi gweithio gyda'r ymgyrch Dangos y Cerdyn Coch i Hiliaeth, gan ddatblygu pecyn dwyieithog sy'n rhoi gwybodaeth a gweithgareddau i helpu dysgwyr o gymunedau Sipsiwn, Roma a Theithwyr i ymgynefino yn yr ysgol. Datblygwyd y pecyn hwn ar ôl ymgynghori ag aelodau'r gymuned Sipsiwn, Roma a Theithwyr, ac mae ar gael ar rwydwaith Hwb. Y nod yw cael gwared ar rwystrau, hybu dealltwriaeth, a chreu profiad yn yr ysgol sy'n groesawgar a chynhwysol. Mae'r pecyn yn cyd-fynd â Teithio gyda'n gilydd – cyfres o adnoddau a gyhoeddwyd ar wefan Dysgu Cymru yn 2014 er mwyn hyrwyddo'r gwaith o integreiddio diwylliant Sipsiwn a Theithwyr yn y cwricwlwm cenedlaethol.

Rwy'n gobeithio bod y wybodaeth a roddwyd yn ddefnyddiol i ymchwiliad y Pwyllgor ac edrychaf ymlaen at drafod y materion hyn â'r Pwyllgor ym mis Ionawr.

Yn gywir

Kirsty Williams AC/AM

Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg
Cabinet Secretary for Education

⁵Astudiaeth achos Estyn – Ysgol Gynradd Llyswrei: https://www.estyn.llyw.cymru/best-practice/cefnogi-dysgwyr-dan-anfantais-yn-llwyddiannus-yn-helpu-i-hybu-cyflawniad?_ga=1.194976109.1192853083.1475046894 t